

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นปัญหาที่เกี่ยวข้อง หรือมีอิทธิพลต่อเสถียรภาพของรัฐบาลผสม โดยเฉพาะในประเทศไทย โดยใช้วิธีการศึกษาคนควาขอมูลจากเอกสาร หนังสือ ตลอดจนขอเขียน บทความต่าง ๆ และหนังสือพิมพ์เป็นหลัก นอกจากนี้ยังได้คนควาเพิ่มเติมเพื่อเพิ่มความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยวิธีเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์สอบถามจากบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะบุคคลในคณะรัฐมนตรีชุด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกฯ เพื่อให้สามารถนำไปพิสูจน์สมมุติฐานในถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมากที่สุด

จากการศึกษาถึงปัญหาทางานเสถียรภาพของรัฐบาลผสม ทำให้พบว่าในระบบการเมืองที่มีมากมายหลายพรรค รัฐบาลผสมสามารถมีความยั่งยืนหรือมีเสถียรภาพได้ เหมือนกับประเทศที่มีพรรคการเมืองที่มีเสียงข้างมาก เด็ดขาดพรรคเดียว ทั้งนี้ โดยอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องประกอบด้วยลักษณะที่จำเป็นสำหรับการมีเสถียรภาพของรัฐบาลผสม ดังนี้ -

๑. พรรคที่มาประกอบเป็นรัฐบาลจะต้องมีจำนวนน้อยที่สุดที่จะมีเสียงข้างมากได้ (minimum winning coalition) หมายความว่าพรรคต่าง ๆ ที่จะมารวมกันจัดตั้งรัฐบาลผสมนั้น จำนวนพรรคที่มารวมกัน ควรมารวมกันเท่าที่จะทำให้มีคะแนนเสียง เกินครึ่งไปน้อยที่สุดและไม่ควรจะมาวมกันมากมายหลายพรรคเกินความจำเป็น

๒. พรรคในสภาจะต้องไม่มีความแตกต่างระหว่างพรรคอยู่ในระดับสูง กล่าวคือจำนวนพรรคที่ได้รับการเลือกตั้ง เข้ามาในสภานั้นจะต้องไม่มีจำนวนมากมาย และสัดส่วนของกำลังพรรคหรือจำนวนผู้แทนของแต่ละพรรคจะต้องไม่มีจำนวนไล่เลี่ยกัน (equal strength) ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ต่อการงายที่จะทำความเจรจาทอรอง และยังทำให้ชาวสารมีความแน่นอนด้วย

๓. ระบบพรรคในสภาจะต้องเป็นระบบพรรคที่มีเสถียรภาพจะต้องไม่เป็นพวกยึดเหนี่ยว และเปลี่ยนไ้ได้ง่าย จะต้องเป็นระบบพรรคที่มีอุดมการณ์และแนวนโยบายที่แนบชัด ทั้งนี้ เพื่อรัฐบาล

จะได้อยู่ในตำแหน่งที่นานพอสมควร

๔. พันธมิตรที่รวมมือกันจัดตั้งรัฐบาลนั้นจะต้องร่วมกันอย่างสนิทแน่นแฟ้นเป็นปึกแผ่น (compact) และซื่อสัตย์ต่อกัน (faithful) จะต้องไม่มีการแตกแยกและแก่งแย่งผลประโยชน์ในลักษณะที่อาจจะกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาล รวมตลอดทั้งต้องมีความพึงพอใจในตำแหน่ง รัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายจากการรวมตัวกันนั้นด้วย

๕. นอกจากนี้รัฐบาลก็จะต้องไม่เผชิญกับวิกฤตการณ์ทั้งภายในและภายนอกโดยเฉพาะภัยจากการคุกคามรุนแรงจากภายนอกประเทศ อันจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพของรัฐบาลด้วย

สำหรับรัฐบาลผสมภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช จากการศึกษาพบว่าไม่ใช่เป็นรัฐบาลผสมที่มีเสถียรภาพ ทั้งนี้ เป็นเพราะสืบเนื่องมาจากรัฐบาลผสมภายใต้การนำของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐบาลที่ขาดลักษณะที่จำเป็นสำหรับความมีเสถียรภาพ ฉะนั้นจึงเป็นปัญหาที่ทำให้รัฐบาลผสมไม่สามารถทำงานได้ผลดี ปัญหาที่สำคัญมีดังต่อไปนี้ คือ.—

๑. รูปของรัฐบาลผสมที่ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ฯ จัดตั้งขึ้นนั้นเป็นรูปของรัฐบาลผสมที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองมากมายหลายพรรคเกินความจำเป็น ทำให้ต้องให้ตำแหน่ง รัฐมนตรีและผลประโยชน์อย่างอื่น เพื่อเป็นการตอบแทนมากมายเกินไปและมักจะไม่ทั่วถึง นอกจากนี้ แม้ว่ารัฐบาลจะประกอบด้วยพรรคหลายพรรคแต่คะแนนเสียงที่สนับสนุนรัฐบาลก็ยังปรากฏว่ามีจำนวนน้อยอีกด้วย กอปรกับ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ฯ มิได้แต่งตั้ง รัฐมนตรีให้ครบตามรัฐธรรมนูญ ยิ่งควมมีตำแหน่ง รัฐมนตรีว่างอีก ๔ ที่นั่ง จึงเป็นที่หมายปองของบรรดาสมาชิกที่ต้องการได้ตำแหน่งอย่างยิงและพากันเรียกร้องควยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้รัฐบาลยินยอมตามเงื่อนไขจนเป็นเหตุให้เกิดความวุ่นวายสับสนอลหม่านอยู่ตลอดเวลา

๒. พรรคที่ประกอบเป็นรัฐบาลตามข้อ ๑. นั้น ปรากฏว่าส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกไล่เลี่ยกัน และ/หรือสัดส่วนของกำลังพรรคไม่แตกต่างกันมากนักจึงก่อให้เกิดปัญหาทางคานไม่สามารถเจรจาตกลงจัดตั้ง รัฐบาลที่พึงพอใจแก่ทุกฝ่ายและแก้ปัญหาที่สำคัญ ๆ ใ้ได้ง่ายนัก นอกจากนี้ยังทำให้ยากต่อการคาดคะเนถึงพลังของพรรคที่สนับสนุนอย่างถาวรในสภา และข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหว

ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๓. พรรคที่มาประกอบเป็นรัฐบาลตามข้อ ๑. นั้น เป็นพรรคที่ขาดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นหลัก สมาชิกยึดถือหัวหน้าพรรคหรือบุคคลในพรรคเป็นหลักมากกว่านโยบายหรือหลักการ ระบบพรรคก็เป็นระบบที่ไม่มีเสถียรภาพมีการจัดองค์การภายในหลวม ๆ ขาดระเบียบและมาตรการที่มีประสิทธิภาพในการควบคุมสมาชิกพรรคให้ปฏิบัติตามระเบียบของพรรค หรือแนวทางที่พรรคประสงค์ ทั้งนี้ จึงทำให้รัฐบาลไม่สามารถควบคุมสมาชิกที่สนับสนุนรัฐบาลไว้ได้ถึง* และ—ตลอดไปพอที่รัฐบาลจะอยู่ในตำแหน่งได้ครบ ๕ ปี ตามกำหนด

๔. สมาชิกในกลุ่มสหพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลขาดความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเป็นรัฐบาลเพื่อดำเนินกิจการทางการเมืองให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย รวมทั้งมีการแตกแยก ชักแยกและแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และกักกันเพื่อเรียกผลประโยชน์อื่นซึ่งมิใช่ประโยชน์สาธารณะช้าแล้วช้าเล่า และออกมาในลักษณะรุนแรงตลอดเวลาการบริหารราชการแผ่นดินซึ่ง ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ก็ได้ยืนยันอยู่เสมอว่าพลังทำลายเสถียรภาพของ รัฐบาลให้สั่นกร่อนลงทุกที ๆ นั้น เป็นผลมาจากสมาชิกในกลุ่มสหพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลนั่นเอง

๕. นอกจาก ม.ร.ว.คึกฤทธิ์* จะต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ภายในรัฐบาลเองแล้ว ยังต้องเผชิญกับวิกฤติการณ์ทางการเมืองภายนอกอีก คือ ความปั่นป่วนวุ่นวายทางการเมืองต่าง ๆ ที่แสดงออกในลักษณะเรียกร้อง คักคาน ชุมนุมและเดินขบวนของชาวนาชาวลาว ไกรกรมกร นิสิตนักศึกษา ชาวไทยมุสลิมและเจ้าหน้าที่ตำรวจ ตลอดจนภัยจากการรุกรานและแทรกซึมของ ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ที่กระทำช้าแล้วช้าเล่าและมักออกมาในลักษณะรุนแรงเช่นกัน รวมทั้งวิกฤติการณ์ภายนอกประเทศ อันได้แก่ เหตุการณ์ในประเทศกัมพูชา เวียดนามและลาว ซึ่งตกอยู่ใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์

*คำบรรยายของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่สำนักคัสมาคม ๒ Princes gate London Sw 7 ในหนังสือพิมพ์เคลินิวส์ (๒ กันยายน ๒๕๒๑) : ๕.

เหล่านี้เท่ากับเป็นแรงบีบ ๒ ประสาน ทั้งภายในและภายนอกทำให้เสถียรภาพของรัฐบาลสั้นลงจนถึงขั้น

สรุปแล้วปัญหาทั้งภายในและภายนอกก็กล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐบาลผสมเป็นอย่างยิ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาก็กล่าวกันไว้ว่าจะหมดหนทางแก้ไขยังมีปัจจัยแห่งความสำเร็จบางประการที่ยังพอแก้ไขสามารถทำให้รัฐบาลผสมมีเสถียรภาพได้ ปัจจัยดังกล่าวใครขอนำมาแสดงไว้พอสังเขปดังต่อไปนี้ คือ.—

๑. รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นควรเป็นรัฐบาลผสมน้อยพรรคที่สุดที่จะมีเสียงข้างมากได้ ไม่ควรจะต้องเลือกผสมแบบมีมากมายหลายพรรค เพื่อป้องกันการขัดแย้งกันนโยบายและผลประโยชน์ภายในรัฐบาลให้เหลือน้อยที่สุด

๒. รัฐบาลผสมที่ตั้งขึ้นจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

๓. สมาชิกในกลุ่มสหพรรคที่สนับสนุนรัฐบาลจะต้องให้ความร่วมมือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจะต้องรู้จักประนีประนอมร่วมมือกันอย่าง สนิทแน่นแฟ้น เป็นมีกัณฑ์ในรูปของ สัญญาว่าจะร่วมมือทางกิจกรรมทางการเมืองตลอดระยะเวลา ๔ ปีตามกฎหมาย เหมือนกับความร่วมมือของสมาชิกพรรคการเมืองฝ่ายมีเสียงข้างมากเด็ดขาดพรรคเดียว รวมทั้งจะต้องมีความพึงพอใจในผลประโยชน์ตอบแทนที่ได้รับตามสัดส่วน ไม่มีการเรียกร้องเพิ่มเติมเพื่อตัวเองและพวกพ้อง

๔. รัฐบาลจะต้องประกอบด้วยคนดี ประวัติดี มีความรู้ความสามารถและเป็นที่ยอมรับของประชาชนมาเป็นรัฐมนตรี มากกว่าเอาเหตุผลส่วนบุคคลมาให้ความสำคัญเหนือกว่าประเทศชาติ

๕. รัฐบาลจะต้องรีบเร่งดำเนินการขจัดความเหลื่อมล้ำทั้งทางด้านทางสังคม การเมืองและเศรษฐกิจด้วยวิจาร์ญาณและความสามารถ เพื่อก่อให้เกิดความสงบทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นต้น

เนื่องจากข้อมูลส่วนใหญ่ได้จากข้อมูลที่เป็นเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยเฉพาะผู้ถูกสัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลในลักษณะกว้าง ๆ ไม่ได้ระบุอย่างแน่ชัดชี้เฉพาะเจาะจง คอยเกรงว่าถ้าชี้เฉพาะเป็นรายบุคคลแล้วเกรงว่าจะทำให้ผู้ที่ถูกพาดพิง เสื่อมเสียไปทุกบ้าน จึงอาจจะทำให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ไม่ได้เจาะลึกลงไปมากนัก คงได้แต่ "ภาพ" ที่แสดงให้เห็นชัดเจนพอสมควรเท่านั้นจึงน่าที่จะมีการศึกษาในลักษณะเจาะลึกลงไปอีกต่อไป

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนก็เชื่อว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้พอจะมีประโยชน์อยู่บ้าง ในการที่ผู้เขียนจะนำไปประกอบการศึกษาต่อไปและในปัจจุบันการเมืองของไทย รัฐบาลก็ยัง คง เป็นรัฐบาลผสมเช่นเดิม ผู้เขียนมีความหวังอย่างจริงจัง ใจว่าปัญหาที่มีอิทธิพลต่อเสถียรภาพของ รัฐบาลผสมคง จะได้รับการแก้ไข เสริมสร้างให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นพลังหลักในการชักนำให้ฐานะของ รัฐบาลมีเสถียรภาพสามารถบริหารราชการแผ่นดินได้ครบกำหนดตามวาระในรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง ผู้เขียนขอตั้งความหวังไว้ว่าคงจะไม่ประสบพบพานพฤติกรรมทางการเมือง หรือการดำเนินงานนโยบายทางการเมืองนอกแบบหรือเล่นการเมือง โดยไม่มีอุดมการณ์ และละเมียดกฎเกณฑ์กันอีก กิ่งที่ไปประสบมาตลอดในการศึกษาวิจัยครั้งนี้.